

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Diluuntur argumenta prioris sententiæ. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

nis: sic enim esset accidens distinctum ex natura rei ab ipsa re producta: cumque prius esset extra causas ordine reali naturæ quam res producta: deberet per illam prius habere subiectum; siquidem eius esse suapte natura est inesse alteri. Respondet aliqui, creationem habere quidem pro subiecto ipsam rem creatam, non cui inherere, sed cui adherere; & quamvis subiectum inhesionis alicuius accidentis videat simul cum accidenti considerari; subiectum tamen adhesionis dicunt posse esse posterius. Porro discrimen inter subiectum adhesionis & inhesionis colligitur: quia diverso modo punctum est in linea, & pars in toto, & modus substantialis in re cuius est modus, quam sit accidens in subiecto. Verum hoc responsum frivolum videtur, & in primis distinctio illa in solis vocabulis ad eludendum conficta videtur: nam si vim vocis attendimus, non minus proprie dici potest albedo adherere parieti, quam inherere; & contra id minus proprie dici potest punctum inherere, quam adherere. Quod si in re ipsa est aliqua differentia, ea solum est in hoc, quod punctum in linea non est sicut accidens in substantia, sed sicut modus in re, & modus substantialis in substantia. Eodem ergo pacto cum creatio existentia aduersariorum sit vere accidens: non minus quam cetera accidentia subiectum sibi postulat inhesionis. Cum igitur existentia accidentis suapte natura sit in alio, in eo priori naturæ, quo præcedit creatio rem creatam, debet habere aliquod subiectum: hac enim de causa disp. seq. probabimus, accidentia non creari: quia non possunt non fieri in subiecto, nisi quando à Deo separata re ipsa producuntur. Atqui creatio in illo priori non potest habere subiectum, ut patet, ergo non est accidens reale. Præterea cum accidentis esse pendeat à materia, ut à causa, non potest in aliquo reali priori, etiam natura, esse sine subiecto.

CAPVT IV.

Diluuntur argumenta prioris sententia.

11.
*Ad primum
prima.*

Argumenta vero prioris sententia ex his, quæ hæcenus dicta sunt facillime solvantur. Ad primum dicimus, creationem actionem non esse velle Dei, nec intelligere, hæc enim sunt principia creandi, non ipsa creatio: actionem vero creationem nullam aliam esse, quam relationem in re creatam: cum alias in creatante deberet esse, sicut origo actiua est in persona producente, & ab ea quæ est in creatura, Deum nominari agentem extrinsecam denominatione, quæ autem huius sit causa superius ostendimus. Porro non est difficile absque viâ in ipso Deo mutatione, nec relationis realis, nunc ab eo proficere aliquid per creationem, quod antea non emanabat, sola mutatione ipsius rei productæ. Ad secundum dico, eodem modo philosophandum esse nostro more intelligendi, de creatione actione, & passione, & de relatione creaturæ comparatis cum creatura producta, sicut de origine passiva, & relatione comparatis cum persona producta. Nam sicut solum nostro modo intelligendi origo actiua, & passiva præintelligitur ut viante personam, & deinde relatio, & persona, quæ per relationem constituitur, licet re idem sint relatio, & origo, ita etiam prius intelligimus, instar aliarum rerum, quæ paulatim fiunt, creaturam quasi in viâ fieri, & hæc est creatio respectu Dei, & passio respectu creaturæ productæ,

deinde intelligimus ipsam rem productam, & tandem relationem productæ & creaturæ in facto esse, eo quod non intelligimus eam ut proprietatem constituentem, sicut diuinam relationem respectu personæ. Hic autem ordo non est realis, nec durationis, nec naturæ, sed sola ratione, quia hæc omnia, quæ diximus, solo nostro modo concipiendi, & nominandi distinguuntur.

Ad tertium dicendum, relationem realem non ideo esse realem, quia realiter differat à fundamento, sed quia ex natura rei referatur ad aliud, id quod diuinis relationibus apparet, quæ vero reales sunt, & tamen nec ab eo, in quo fiunt, distinguuntur, nec à fundamento, ratione cuius cōtingere dicuntur, neque enim opus est, hæc duo à relatione distinguere, nec Aristoteles id docuit, sed 5. Metaphyl. cap. 15. venenum generis relationum, varias rationes assignauit, quas Philosophi fundamenta consueverunt appellare, cum tamen Arist. nunquam hoc nomine usus fuerit. Primum genus sumpsit secundum numerum, hoc est, secundum unitatem, vel pluralitatem in substantia, qualitate, aut quantitate, & interdum relatio non distinguitur realiter à substantia, qualitate, & quantitate, in qua fundatur. Dixi interdum, quando scilicet separari ab eis non potest, nec qualitas & quantitas à relatione. Nam quando hæc fundamenta manere possunt sine relatione, certum esse debet, distinguere relationem secundum rem à fundamento suo, sicut modus distinguitur à re, cuius est modus ut constat ex dictis supra disp. 1. 6. cap. 5. Secundum genus sumpsit secundum potentias, & earum actiones, & tamen relatio potentis, quæ sunt latet in potentia, non distinguitur realiter ab ea. Tertiū genus est eorum relationum, quæ solo nomine referuntur ad alia, quia alia ad ipsa referuntur realiter, quæ ad nostrum iudicium non spectant. Obiter tamen notare libet, hæc esse relata secundum dici, quia solo nomine relata sunt, non tamen re ipsa, ut recte obiectant Henrici quodlib. 2. quæst. 4. hæc autem & alia similia, quæ solo nomine referuntur, cum tamen re ipsa absoluta sint, inquit Henricus, definita fuisse ab Aristot. in prædicam. cap. de relatione, priori definitione, quæ est initio capitis in hunc modum, *Ea dicuntur ad aliquid quæ id, quod sunt, aliorum esse, aut ad aliquid aliquo alio modo dicuntur, vibrantur definit relatum, per hoc quod est, dici ad aliud, nam postea in eodem capite, quod videret Arist. hanc definitionem non recte tradi de relatis quæ ponuntur in prædicamento, sed aliis etiam conuenire, alia adduxit eorum, quæ non solum dicuntur, sed reuera sunt ad aliud. Quæ talis est: *Ea sunt ad aliquid, quorum esse, idem est ei quod est, ad aliquid aliquo modo se habere.**

Bene video, non paucos Thomistas vocare relationem secundum dici eam, quæ est de essentia alicuius absoluti, qualis est in eorum sententia relatio potentis, etiam si talis relatio sit vere realis. Distingunt autem relationem realem in relationem secundum dici, & relationem secundum esse. Ego tamen ineptam existimo hanc distinctionem. Nam relatio realis non potest non esse relatio secundum esse, & secundum naturam. Præterea relatio, quæ est realis, non est relatio tantum secundum dici, quia non est tantum secundum fundamentum. Nec vero prædicta sententia, & diuisio fundamentum habet in doctore sancto: ille enim in 1. p. q. 13.

art. 7. ad 1. solum dixit, nomina relatiua quædam fuisse imposita ad significandas ipsas habitudines relatiuas: vt dominus, pater, &c. & hæc inquit esse relatiua secundum esse, hoc est, rem significatam hoc nomine, nempe, dominum, patrem, &c. esse relata secundum esse, quædam vero inquit imposita fuisse ad significandas res, quas consequuntur relationes & habitudines: sicut mouens, motum, caput, capitulum, & alia huiusmodi, quæ dicuntur relatiua secundum dici, vbi S. Thom. non vocat ipsas relationes secundum dici, sed res ipsas abso-lutas, quas consequitur habitudines, vocat relata secundum dici, quia ex se non referuntur relati re ipsa, licet habeant nomen, & fortassis illud, & alia huiusmodi, quæ dicuntur relatiua secundum dici, non referuntur ad omnia illa, quæ dixerat, nempe ad mouens, & ad motum, sed ad caput, & capitulum.

15. Prædicti vero Thomistæ vocant relationem secundum dici, etiam si ex natura rei, & nō solo nomine existat, & rebus conueniat, eam relationem, quæ nō postulat, vt simul cum ipsa terminus eius existat: sed ad rem non existentem refertur, qualiter refertur scientia ad scibile, quod nondum est. Nam Arist. in prædicamentis, cap. de relatione inter proprietates relatiui illius prædicamenti posuit hanc, vt relata sint simul natura. Hoc tamen fundamentum leue est, vt huiusmodi relatiua, quæ referuntur ad rem nondum existentem, vocemus relatiua secundum dici; quamvis dici possent relatiua, quæ non pertinent ad prædicamentum reale: quia licet ad terminum non existentem referantur; tamen re ipsa referuntur, & non solo nomine dicuntur ad aliquid: cur ergo vocanda sunt relatiua secundum dici, siquidem non dicuntur prædicamentalia, sed relatiua, & reuera relatiua sunt?

Adde, quod relatiua ad terminum non existentem, constituit, & numerat Aristoteles inter relatiua prædicamenti ad aliquid 5. Metaph. cap. 15. nempe fictiua in id, quod factibile, aut faciendum est: & in eodem capite inquit, scibile ex eo fieri relata ad aliud, quia aliud, nempe scientia, refertur, videlicet re ipsa, ad ipsum. Deum in prædicamentis capite de relatione, cum adduxisset vt proprietatem relatiuorum vt si cōsimul natura, tandem, quia vidit multa relata referri ad terminum non existentem, vt scientiam ad scibile: non admittit hanc conditionem tanquam veram proprietatem relatiuorum huius prædicamenti: & vnicam solum proprietatem veram huius prædicamenti assignat vltimo loco, nempe vt non contingat definire scire relatum, nisi sciatur etiam id, ad quod refertur: quæ proprietas conuenit etiam relatis, quæ referuntur ad terminum non existentem: ac proinde hæc relata debent in hoc prædicamento collocari: quia cui conuenit passio quartæ modo alicuius prædicamenti, conuenit etiam essentia illius. Habemus igitur fundamentum, quod est ratio, ex qua oritur relatio, ex natura rei ab ipsa relatione non semper distingui.

Ad quartum respondeo, primum, creationem non esse in prædicamento actionis, vt cap. 2. notant: & ideo parum refert, si idem omnino secundum rem sit cum relatione creaturæ. Deinde dico, ad hoc refert aliqua in diuersis prædicamentis, scilicet esse, si per rationem nostram distinguantur; nec ad hoc esse necessariam distinctionem ex natura rei inter illa, quare si alia deessent necessaria,

vt quæ in 1. p. som. 2.

vt creatio actio, esset in prædicamento, nihilo obstat et realis eius identitas cum relatione.

Nonnulli tamen recentiores, vt probent, creationem realiter distinguere à re creatâ, sicut modus distinguitur à re, cuius est modus, arguunt ex separatione, ex qua recte colligitur hæc realis distinctio, hoc modo: Quamuis res creatâ nequeat esse sine creatione aliqua; sicut neque quantitas sine vbi, quod est vnum ex 10. prædicamentis, tamen potest esse sine hac creatione determinate, cum alia; sicut quantitas sine hoc, vbi, cum alio: quod satis videtur, vt dicamus distinguere, sicut modus distinguitur à re, & vbi à corpore, cui in hæret. Possent autem creaturam esse sine hac creatione, sed cum alia, & ita posse variari, creationem, colligere quidem non possunt ex omnibus formis, quæ creantur, nam in simplicibus, & in materia ipsa non apparet hæc variatio creationis, vt ipsi ingenue fatentur; sed in formis, quæ si extra subiectum producerentur à Deo, dicerentur creari, si vero in subiecto producerentur, non crearentur, sed generatione producerentur.

Quidam hoc argumento oppressi dixerunt, siue in subiecto, siue extra subiectum, has formas semper creari. Verum disputatione sequenti satis superque ostendemus, formas, quæ suapte natura per se subsistere nequeunt, cum in subiecto producantur, non posse creari. Respondeo igitur, quamvis in formis, quæ natura sua postulant in materia creari, & per se subsistere non possunt, non sit eadem productio, quando per se produciuntur, & quando in subiecto generantur: hinc tamen nō licere colligere quamlibet formam per se subsistentem, vt Angelum, & animam, posse variis creationibus creari. In aliis namque formis nondum probatum est, nec probari potest, vna & alia creatione creari posse, sed tantum variis productionibus posse produci: quia & ipsa variis modis esse potest, & per se, & in alio. Quando autem per se produciuntur, cum semper eodem modo se habeant, non est, vnde colligamus, posse produci variis creationibus: si enim res ipsa producta, nec secundum substantiam, nec secundum modum variatur, nulla ratione colligere possumus, diuersis creationibus posse creari. Quod vero eadem forma diuerso modo se habet, nempe aut per se, aut in alio, diuersis productionibus producat, quarum vna sit creatio: altera generatio, ipse diuersus modus existendi formæ postulare videtur. Quare inde nō sequitur, in formis, quæ semper eodem modo se habent, creationem distinguere à re creatâ: quia modo hæc, modo illa creatione produci possent: nec id sequitur in formis, quæ diuerso modo se habent, diuerso quoque modo produciuntur. Nam cum creantur semper eodem modo se habent. Quare creatio earum non videtur ab illis eo modo se habentibus posse separari.

Quod si ab eis separatæ, & distinguitur realiter, est ratio modi realis, qui in ipsis variatur; ratio enim variationis eadem res à se ipsa distingui potest realiter, vt sup. disp. monstrauimus.

Imo ex dictis, contra oppositam sententiam talis ratio formari potest. Quando produciuntur forma accidentaria extra subiectum, creatio illa non potest separari à termino, nec terminus ab ea creatione: ergo non est, cur dicamus, distinguere realiter. Porro autem terminum non posse separari ab ea creatione, vel contra, sic probatur: For-

H h

ma

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, prima rerum creatarum est esse, ly esse, non importat substantiam creatam, sed importat propriam rationem obiecti creationis. Nam ex eo dicitur aliquid creatum, quod est ens, non ex eo quod est hoc ens, cum creatio sit emanatio totius esse ab ente vniuersali, ut dictum est. Et est similis modus loquendi, sicut si diceretur quod primum visibile est color quamuis illud, quod proprie videtur, sit coloratum.

Ad secundum dicendum, quod creatio non dicit constitutionem rei compositæ ex principiis præexistentibus: sed compositum sic dicitur creati, quod simul cum omnibus suis principiis in esse producit.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa non probat quod sola materia creetur, sed quod materia non sit nisi ex creatione. Nam creatio est productio totius esse, & non solum materiæ.

CONCLUSIO est. Creatio proprie est substantium; forme vero quæ in alio natura sua necessario sunt, proprie non creantur, sed concreantur. Veritas huius conclusionis, & tota articuli materia sequi disputanda est.

DISPUTATIO CLXXIV.

An creatio sit tantum substantium.

Gratiam & dona supernaturalia in nobis creati, multi Scholastici existimant. cap. 1.

Neque gratiam, nec ullam formam accidentariam, aut substantialem, quæ natura sua pendet à subiecto, vel à materia, creati aut concreari autoritate probatur. cap. 2.

Ratione confirmatur præcedens opinio. cap. 3.

Corollaria præcedentis doctrina. cap. 4.

CAPVT I.

Gratiam & dona supernaturalia in nobis creati, multi Scholastici existimant.

Tamet si certum sit apud Scholasticos, nullam formam naturalem, aut accidentariam, aut substantialem, quæ suapte natura, ut sit, pendet à materia, produci per creationem sibi propriam: de gratia tamen, & omnibus donis supernaturalibus omnes antiqui Scholastici, qui de hac re mentionem fecerunt, existimant, non alia productione sibi propria, quam creatione produci. Sic expresse docuerunt Alex. 2. p. q. 9. mem. 8. Bonauent. in 2. d. 26. art. 1. q. 4. & in 4. d. 1. art. 1. q. 4. Ricard. in 2. d. 26. art. 1. q. 2. & in 4. d. 1. art. 1. q. 2. Scotus in 4. d. 1. q. 5. Contra istam opinionem. Gabr. q. 1. art. 2. conclus. 5. respons. ad argum. Capreol. in ead. d. 1. art. 2. in cens. in 4. q. 1. art. 2. Maior in 4. d. 1. in 4. argumento, 110. artic. 2. modum loquendi Caiet. sequi videatur. Dominicus Sotus lib. 2. de nat. & grat. cap. 9. Vega lib. 7. super Concil. Trident. cap. 13. Ledesma 1. p. 4. q. 3. art. 1. Ferrarionis 4. contra gentes, cap. 57. quibus ex sequitur in 1. p. som. 2.

parte consentiunt Paludanus in 4. d. 1. q. 4. 1. n. 28. & Caiet. 1. 2. q. 1. 10. art. 1. circa solutionem tertij, & quæst. 1. 2. artic. 1. cum asserunt, gratiam non creati, sed concreari, hoc est, non posse alia productione, quam creatione produci, aut comproduci: nam ceteri absolute affirmant, creati.

Fundamentum huius sententiæ, quatenus asserit, gratiam creati, est, quia à solo Deo producit, sicut anima rationalis, & ex nihilo; eo quod nec in homine merita præcedunt, nec vlla naturalis potentia ad talem formam, de qua dicitur educi, oppositum namque videbatur illis cum errore Pelagij conuenire; quocirca pro eodem reputant, gratiam esse qualitatem à solo Deo infusam, & ab ipso creatam. Adde loca Scripturæ, quibus homo dicitur creati in gratia, quæ retulimus quæst. 173. c. 1. Caiet. vero & Palud. cum viderent, ex sententia Sancti Thomæ in hoc art. 4. creationem solum esse substantium, dixerunt gratiam non creati, sed concreari: hominem autem gratiam creati: id quod hac ratione probabile sit: Quamuis productioni gratiæ supponatur anima & homo, qui sit gratus; qui tamen id, quod gratiam ipsam præcedit, & ei ut subiectum comparatur, secundum se totum à Deo continuo conseruatur, quod est creati: continua enim totius esse conseruatio, productio quædam de nihilo est, ac proinde creatio: ideo totus homo gratus creatur, & gratia cum illo, quod appellant Caiet. & Palud. gratiam concreari: veluti si equus crearetur, anima illius concreari, non autem creati diceretur: tum etiam cum Angelus in primo instanti secundum substantiam, & in gratia productus fuit, gratia illius fuit concreata simul cum natura: ut autem nunc etiam dicatur in anima gratia concreari, nihil ob stare videtur, quod anima tempore præcesserit: quia continuo à Deo ex nihilo producit eodem modo, quo in primo instanti. Si ergo in primo illo instanti gratia crearetur, nunc etiam quocumque tempore creati diceretur.

CAPVT II.

Neque gratiam, nec vnam formam accidentariam, aut substantialem, quæ natura sua pendet à subiecto, vel à materia, creati aut concreari autoritate probatur.

Si recte inspiciamus definitionem creationis Prima conclusio. disp. 173. à nobis explicatam, facile conicere licebit, multo esse probabiliorē oppositam opinionem, quæ vniuersim adstruit, neque gratiam, nec ullam formam accidentariam, aut substantialem, quæ natura sua pendet à subiecto, vel à materia, creati, aut concreari: sed peculiari actione educi de potentia materiæ. Id quod non solum verum existimo, quoties gratia posterius tempore, quam subiectum, incipit esse, vtrum etiā quando simul cum alio incipit. Quod attinet ad alias formas, præter gratiam nullam apud Scholasticos mentionem inuenio: sed ex ipsa natura, & definitione creationis id, quod dixi, sequenti cap. confirmabo. Quod vero spectat ad gratiam, & dona supernaturalia, autoritate S. Th. eam non creati, probatur.

Primum quia 1. 2. quæst. 1. 10. artic. 2. ad tertium docet, nullum accidens proprie corrumpi, vel fieri; quia non est ens, sed entis ens: sed fieri, aut corrumpi, secundum quod subiectum incipit, vel desinit.

h h 2

finis